

Vergaderjaar 2023–2024

32 735

Mensenrechten in het buitenlands beleid

Nr. 384

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 13 juni 2024

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 6 mei 2024 inzake de Menschenrechtenrapportage 2023 en Resultatenkader Menschenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde (Kamerstuk 32 735, nr. 381).

De Minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 13 juni 2024. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De fungerend voorzitter van de commissie,
De Roon

Adjunct-griffier van de commissie,
Blom

1

Kunt u onderzoeken of voortzetting van het project Safety for Voices, dat in 2027 ten einde komt, verlengd kan worden vanuit het Mensenrechtenfonds en vanuit het terugdraaien van eventuele toekomstige bezuinigingen erop, gelet op de goede resultaten?

Antwoord

De projecten onder het Safety for Voices subsidiebeleidskader lopen van 2023 tot 2027. Afhankelijk van de behaalde resultaten, effectiviteit en beschikbare middelen zal het kabinet op termijn bezien of voortzetting van Safety for Voices na 2027 mogelijk is.

2

Constateerend dat concrete doelstellingen ontbreken in het resultatenkader en dat andere resultatenkaders, zoals die in de Afrikastrategie, meer details bevatten, kunnen er doelstellingen geformuleerd worden met een helder(e) output, proces en termijn voor implementatie?

Antwoord

De toepassing van resultaatkaders is maatwerk. Om wendbaar te blijven in een snel veranderende wereld is bij de beleidsnota Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde (MDIR-nota) gekozen voor resultaatgebieden op hoofdlijnen. Met voorbeelden is aangegeven welke acties hieronder (kunnen) vallen. De nadruk ligt op hoofd- en subdoelen in plaats van indicatoren, zodat bij de implementatie ook de juiste benadering voor de specifieke context gekozen kan worden. Over het implementatieproces en de behaalde output zal per resultaatgebied gerapporteerd worden in de MDIR-rapportage over 2024. Deze wordt in de loop van volgend jaar aan uw Kamer gestuurd.

3

Hoe vaak heeft u in 2023 wetgeving in het buitenland veroordeeld die inperkingen van de vrijheid van meningsuiting, vereniging en/of vergadering tot gevolg had, en die in strijd was met internationale mensenrechten?

Antwoord

Het kabinet agendeert regelmatig in bilaterale gesprekken en multilateraal, zowel publiekelijk als achter gesloten deuren, inperkingen van de vrijheid van meningsuiting, vereniging en/of vergadering die niet in lijn zijn met internationale mensenrechtenkaders. Zo werd via de *Media Freedom Coalition*, waar Nederland in 2022 en 2023 covoorzitter van was, in 2023 voor twintig zorgelijke gevallen aandacht gevraagd. De *Equal Rights Coalition* heeft in 2023 in twee publieke verklaringen discriminerende wetgeving ten aanzien van lhbtqi+-personen veroordeeld: de «*Anti-Homosexuality Act*» in Oeganda en de bestempeling van de internationale lhbtqi+-beweging als «extremistisch» door het Russische Hooggerechtshof. In de *Community of Democracies Working Group on Enabling and Protecting Civil Society* zijn meerdere *calls to action* gedeeld met diplomatieke posten om restrictieve wetgeving te agenderen, bijvoorbeeld in Kirgizië. Nederland heeft daarnaast in de Mensenrechtenraad in Genève tijdens de *Universal Periodic Reviews (UPR)* aan meerdere landen aanbevelingen gedaan over wetgeving die betrekking heeft op de vrijheid van meningsuiting, vereniging en/of vergadering. Dat betrof bijvoorbeeld cyberwetgeving die de vrijheid van meningsuiting en het recht op vergadering online inperkt in het geval van Jordanië, Bangladesh en Nigeria.

4

Hoe worden diplomaten getraind in het hanteren van een breder en positiever mensenrechtennarratief als tegenwicht voor de assertieve diplomatie van landen als Rusland en China?

Antwoord

Het ministerie instrueert het postennet wereldwijd inzake de uitvoering van de MDIR-nota. Ook tijdens terugkomdagen van uitgezonden diplomaten en bij regionale conferenties wordt hier aandacht aan besteed. Daarnaast wordt gewerkt aan een MDIR-toolkit voor posten en een MDIR-cursus voor diplomaten, waarin tevens het mensenrechtennarratief wordt meegenomen.

5

Hoe zorgt u ervoor dat de universaliteit van de mensenrechten voorop staat in het denken en handelen van diplomaten, en dat zij het uitdragen van deze mensenrechten niet verwarren met het uitdragen van «Nederlandse waarden» of het «preken met opgeheven vingertje»?

Antwoord

Om een effectieve dialoog met landen te kunnen voeren over de mensenrechtensituatie, moet die dialoog gevoerd worden op basis van een brede en gelijkwaardige bilaterale relatie. Nederland zoekt bij iedere dialoog naar aansluiting bij de context van de gesprekspartner. Uitgangspunten zijn in ieder geval de universaliteit van mensenrechten en het commitment die het land zelf is aangegaan door aansluiting bij het VN Handvest en relevante internationale verdragen.

6

Gezien de nadruk die binnen het mensenrechtenbeleid wordt gelegd op een integrale mensenrechtenaanpak, hoe zullen mensenrechtenoverwegingen expliciet deel gaan uitmaken van het bepalen van prioritaire buitenlandse handelsmarkten voor Nederland?

Antwoord

Bij de totstandkoming van een lijst van prioritaire markten worden diverse factoren in samenhang bekeken. De (geo-)politieke situatie in een land (inclusief de mensenrechtensituatie) is een van de factoren die wordt meegenomen in het bepalen van deze prioriteitenlijst.

7

Hoe richt Nederland zelfreflectie en de erkenning van de eigen tekortkomingen omtrent de mensenrechten in?

Antwoord

De MDIR-nota vraagt om bereidheid tot zelfreflectie en de erkenning van de tekortkomingen van Nederland en andere westerse landen omtrent mensenrechten. Ook wordt er in bilaterale mensenrechtendialogen aandacht gegeven aan binnenlandse uitdagingen zoals op het gebied van het tegengaan van discriminatie van lhbtqi+-personen. Hierdoor ontstaat ruimte voor een effectieve, gelijkwaardige dialoog op basis waarvan de mensenrechtensituatie besproken kan worden.

8.

Kunt u conform de motie-Brekelmans (Kamerstuk 32 735, nr. 325) verder uitweiden over buitenlandse bedreiging van de diaspora in Nederland en

de inzet daaromtrent van de diplomatieke instrumenten behorende bij het mensenrechtenbeleid?

Antwoord

Zoals geconcludeerd in verschillende jaarverslagen van de AIVD en in de Dreigingsbeelden Statelijke Actoren¹ staat vast dat burgers in Nederland doelwit zijn van (heimelijke) beïnvloedingsactiviteiten door statelijke actoren. Dit is van invloed op het gevoel van onveiligheid binnen diasporagemeenschappen en op de onderlinge cohesie binnen die gemeenschappen. In het uiterste geval kan dit leiden tot zelfcensuur, spanningen binnen en tussen bevolkingsgroepen in Nederland en tot aantasting van de democratische rechtsorde.

Het kabinet vindt ongewenste buitenlandse inmenging (OBI) dan ook volstrekt onwenselijk. Burgers in Nederland moeten in vrijheid kunnen leven en hun eigen keuzes kunnen maken, zonder bemoeienis, intimidatie, dwang of geweld door autoriteiten uit derde landen. Het kabinet zet daarom in op het bijeenbrengen van de OBI-signalen die binnenkomen bij de verschillende onderdelen van de rijksoverheid, ter analytische duiding van de exacte en actuele dreiging en ten behoeve van het opstellen van een periodiek fenomeenbeeld rond OBI. U bent hier op 6 april 2023 over geïnformeerd.² Als onderdeel van de aanpak Ongewenste Buitenlandse Inmenging treedt het kabinet met landen in dialoog en spreekt hen consequent aan indien daar aanleiding toe is. Mensenrechten zijn altijd onderdeel van de brede bilaterale dialoog tussen Nederland en deze landen en worden in deze gesprekken meegenomen.

9

Hoe zorgt u ervoor dat samenwerkingen rond creatieve evenementen, zoals de samenwerking tussen de Nederlandse en Hongkongse overheid rondom de Business of Design Week, niet leiden tot een verbloeming van problematische mensenrechtensituaties, zoals de grootschalige censuur die plaatsvindt in Hongkong?

Antwoord

De bedrijven en kennisinstellingen/creatieve organisaties die deelnemen aan dergelijke creatieve evenementen worden van tevoren geïnformeerd over de mensenrechtensituatie in het betreffende land, en over het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen beleid in het algemeen. Ook in het geval van de Business of Designweek in Hongkong is hier in voorbereidende bijeenkomsten aandacht aan besteed.

10

Heeft u zich in 2023 ingezet voor het beter faciliteren van inbreng van het maatschappelijk middenveld rondom staatsbezoeken, zoals bijvoorbeeld door tijdig aan te kondigen wanneer belangrijke bewindspersonen zullen afreizen voor staatsbezoeken?

Antwoord

De inbreng van het maatschappelijk middenveld rondom staatsbezoeken werd ook in 2023 gefaciliteerd door maatschappelijke partners te betrekken bij relevante agenda-onderwerpen en

¹ Dreigingsbeeld Statelijke Actoren (DBSA 2) | Publicatie | AIVD – november 2022 en Dreigingsbeeld statelijke actoren, 3 februari 2021 | Publicatie | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (nctv.nl)

² Kamerstukken II, 2022–2023, 30 821, nr. 180

consultaties. Zo hebben bijvoorbeeld Zuid-Afrikaanse maatschappelijke organisaties deelgenomen aan diverse bijeenkomsten tijdens het staatsbezoek aan Zuid-Afrika.

11

Hoe heeft Nederland ingezet op het bevorderen van het naleven van mensenrechten via de Asian Infrastructure Investment Bank?

Antwoord

Het uitgangspunt van de Nederlandse inzet is dat de Aziatische Infrastructuur Investeringsbank (AIIB) dezelfde uitgangspunten hanteert ten aanzien van mensenrechten als vergelijkbare multilaterale instellingen, zoals bijvoorbeeld de Wereld Bank (WB) en de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB). Het gaat zowel om de vraag of de projecten die de AIIB (mede)financiert een bijdrage leveren aan het bereiken van SDG's, als om de vraag of er in het beleid voldoende en adequate waarborgen zijn ingebouwd om schendingen van mensenrechten te voorkomen. Multilaterale ontwikkelingsbanken coördineren hun beleid op veel van deze thema's in gezamenlijke werkgroepen, bijvoorbeeld ten aanzien van het voorkomen van dwangarbeid in de waardeketens van projecten en adequate klachtenmechanismen. Nederland bevordert dat de AIIB actief deelneemt aan deze werkgroepen.

12

Hoeveel rechtszittingen van Russische mensenrechtenverdedigers, activisten of vervolgd LHBTQ-ers hebben vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassade in Moskou bijgewoond? Welke zaken waren dat?

Antwoord

Ondanks de zeer beperkte bezetting van de Nederlandse ambassade in Moskou is het gelukt zeker tien rechtszittingen bij te wonen. Vanwege de veiligheid van de betrokkenen kan het kabinet geen overzicht geven van welke zaken dit waren.

13

Hoe vaak heeft de Nederlandse ambassade in Rusland bij Nederlandse bedrijven aldaar het punt onder de aandacht gebracht dat bedrijven die in Rusland belasting betalen daarmee het risico lopen bij te dragen aan oorlogsinspanningen?

Antwoord

Dit punt is onderdeel van de bredere discussie over de risico's van zakendoen in Rusland sinds de agressieoorlog tegen Oekraïne, en komen als zodanig regelmatig aan de orde tijdens de periodieke bijeenkomsten van de ambassade in Moskou met Nederlandse bedrijven aldaar (die circa driemaal per jaar plaatsvinden). Overigens blijkt daaruit telkenmale dat de Russische autoriteiten een vertrek uit Rusland bemoeilijken door diverse maatregelen, die meestal ook leiden tot inkomsten voor de Russische staatskas, zoals het eisen van een vertrekbelasting of het enkel toestaan van de verkoop van een bedrijf tegen een hoge korting.

14

Hoeveel bedrijven hebben Rusland het afgelopen jaar verlaten, omdat deze niet wilden bijdragen aan mobilisatie of oorlog via belasting?

Antwoord

Er is voor bedrijven geen (de)registratieplicht bij de Nederlandse ambassade in Moskou (dit is vrijwillig) en daarom kunnen precieze gegevens niet worden verstrekt. Het beeld blijft dat vanwege de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne veel Nederlandse bedrijven Rusland hebben verlaten of daar nog mee bezig zijn.

15

Weet de ambassade zeker dat er geen Nederlandse bedrijven betrokken zijn bij de «wederopbouw» van bezette Oekraïense steden zoals Marioepol? Welke maatregelen heeft de ambassade getroffen om hiervan op de hoogte te zijn en om bedrijven te informeren over de risico's hiervan?

Antwoord

Er is op dit moment geen indicatie dat Nederlandse bedrijven direct betrokken zijn bij de «wederopbouw» van bezette Oekraïense steden zoals Marioepol. Noch de Nederlandse ambassade in Kyiv als de Nederlandse ambassade in Moskou heeft echter toegang tot het bezette gebied. Mede daarom is er slechts beperkt informatie beschikbaar over wat hier plaatsvindt. Voor de gebieden Cherson, Zaporizja, Donetsk, Loehansk en de Krim gelden uitgebreide sancties. Het Nederlandse bedrijfsleven ontvangt via de voor hen bekende kanalen informatie over zakendoen in Oekraïne, inclusief (internationale) regelgeving en risico's die hiermee gepaard gaan.

16

Is het beleidsadvies van het Ministerie van Buitenlandse Zaken aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid veranderd nadat het Russische Hooggerechtshof de zogenaamde «LGBTQ-beweging» tot extremistisch heeft bestempeld? Zo ja, hoe?

Antwoord

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken geeft geen beleidsmatig advies omtrent het asielbeleid aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Voor zover bedoeld wordt of de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid wijzigingen heeft doorgevoerd in het landgebonden asielbeleid Rusland sinds de uitspraak van het Russische Hooggerechtshof kan meegedeeld worden dat dit niet het geval is. Voor verdere vragen omtrent het landgebonden asielbeleid Rusland wordt verwezen naar de Staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid.

Voor zover bedoeld wordt of er een nieuw ambtsbericht is verschenen op basis van de uitspraak van het Russische Hooggerechtshof, kan meegedeeld worden dat dit nog niet het geval is. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw ambtsbericht met een specifieke focus op critici, opposanten, militairen en lhbtqi+. Dit ambtsbericht zal naar verwachting eind 2024 verschijnen.

17

Hoe vaak heeft de Nederlandse ambassade te Riyad het afgelopen jaar de Saoedische autoriteiten om toestemming voor het bijwonen van rechtszaken tegen mensenrechtenverdedigers gevraagd? Welke rechtszaken zijn bijgewoond?

Antwoord

Als onderdeel van de bilaterale mensenrechtendialoog met Saoedi-Arabië wordt onder andere gesproken over toeganke-lijkheid van rechtszittingen voor diplomaten. Het is niet altijd

publiek bekend wanneer rechtszittingen plaats vinden en er moet per casus toestemming gevraagd worden voor het bijwonen van een rechtszaak. De ambassade in Riyad heeft in meerdere gevallen een verzoek ingediend om een specifieke rechtszaak bij te wonen. Gelet op de besloten setting van de bilaterale mensenrechtendialoog, waarbij vertrouwelijkheid een belangrijk aspect is voor de effectiviteit, wordt het niet wenselijk geacht in detail te treden over individuele gevallen.

18

Heeft u bij de Saoedische autoriteiten aangedrongen op de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van mensenrechtenverdedigers wier vrijheid van meningsuiting wordt ingeperkt?

Antwoord

Nederland is bezorgd over de veroordelingen van veelal vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en critici, de vrijheid van meningsuiting en gelijke rechten in Saudi-Arabië. Deze zorgen brengt Nederland zowel op politiek als hoog-ambtelijk niveau over, onder meer als belangrijk onderdeel van de dialoog doorlopende over mensenrechten met Saoedi-Arabië.

19

Kunt u een stand van zaken geven van de onderhandelingen over de vestiging van een eventueel agressietribunaal in Den Haag? Wat zijn de grootste hindernissen om het agressietribunaal op te zetten?

Antwoord

In de zgn. *Core Group* voor het Agressietribunaal wordt door meer dan 35 landen overlegd over de oprichtingsmodaliteiten van zo'n tribunaal. Het model dat op dit moment verder wordt uitgewerkt, combineert nationale en internationale elementen, waarbij het tribunaal zijn rechtsmacht zou ontleen aan de Oekraïense territoriale jurisdictie. De grootste inhoudelijke twistpunten die nog moeten worden opgelost zijn de te hanteren definitie van het misdrijf agressie en de immuniteiten van de trojka (Russisch leiderschapsdriehoek president, premier en Minister BZ). Eind juni komt de *Core Group* opnieuw bijeen.

20

Ziet u het, in aanvulling op het Schaderegister voor Oekraïne, als wenselijk en van toegevoegde waarde om ook voor Iran een Schaderegister of feitenbank op te richten voor alle mensenrechtenschendingen en misdaden van het Iraans regime?

Antwoord

Het is van groot belang dat bewijzen van mensenrechtenschendingen in Iran verzameld, geconsolideerd, bewaard en geanalyseerd worden, ook met het oog op gebruik in mogelijke toekomstige rechtszaken. Daarom heeft Nederland zich in de VN-Mensenrechtenraad actief ingezet voor de oprichting van een onafhankelijke VN *Fact Finding Mission* (FMM) die ook bewijsgaring in haar mandaat heeft. Het is van belang eerst deze FMM haar werk te laten doen alvorens te bezien welke andere instrumenten ingezet zouden kunnen worden, waarbij ook het internationale krachtenveld van belang is. Een Schaderegister of een VN-bewijzenbank zijn forse instrumenten en vereisen brede internationale steun en ruime financiële middelen. Nederland heeft zich in de afgelopen VN-Mensenrechtenraad actief en succesvol ingezet voor verlenging van het mandaat van de FFM.

21

Kunt u toelichten op welke diplomatieke maatregelen concreet ingezet wordt om intimidatie van diaspora in Nederland (bijv. Iraniërs, Russen, of Oeigoeren) te beperken, en hoe dit samenhangt met de Nederlandse inzet op mensenrechten in deze landen?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 8, vindt het kabinet ongewenste buitenlandse inmenging (OBI) volstrekt onwenselijk. Burgers in Nederland moeten in vrijheid kunnen leven en hun eigen keuzes maken, zonder door bemoeienis, intimidatie, dwang of geweld van autoriteiten uit derde landen om hen in die keuzes te beperken. Als onderdeel van de aanpak Ongewenste Buitenlandse Inmenging treedt het kabinet met landen in dialoog en spreekt hen consequent aan indien daar aanleiding toe is. Daarbij maakt het kabinet een afweging of dit het beste via vertrouwelijke, diplomatieke kanalen of publiekelijk kan plaatsvinden. Mensenrechten zijn altijd onderdeel van de brede bilaterale dialoog tussen Nederland en deze landen en worden in deze gesprekken meegenomen.

Indien blijkt dat de ambassade van het betreffende land betrokken is bij ongewenste inmenging, kan er sprake zijn van een schending van het Verdrag van Wenen. Het gehele diplomatieke instrumentarium kan worden gebruikt om hierop te reageren, variërend van de ambassade er in stevige bewoordingen op aanspreken, tot – in het uiterste geval – ertoe overgaan de ambassadeur of andere ambassademedewerkers ongewenst te verklaren (*persona non grata*), waarop zij Nederland zullen moeten verlaten. Voor personen zonder diplomatieke status geldt dat gedwongen vertrek naar het land van herkomst aan de orde kan zijn wanneer iemand niet (langer) in het bezit is van geldig verblijfsrecht voor Nederland. Het besluit welk instrument wanneer wordt ingezet wordt is een politieke afweging die per geval gemaakt dient te worden.

22

Gegeven dat een effectieve aanpak voor journalisten en onafhankelijke media erg kan verschillen per regio, hoe wordt effectiviteit gebaseerd op deze specifieke context gemonitord? Hoe snel wordt een aanpak aangepast wanneer er zorgen zijn rondom effectiviteit?

Antwoord

De Nederlandse beleidsinzet voor het ondersteunen van journalisten en onafhankelijke media krijgt vorm in zowel bilateraal verband als multilateraal verband, zoals de VN, de OVSE, de Raad van Europa en de *Media Freedom Coalition*. In alle gevallen wordt nauw samengewerkt met de ambassades in de betreffende landen alsook met maatschappelijke partners die thematische en regionale expertise hebben. Het mensenrechtenfonds wordt door ambassades lokaal ingezet voor context-specifieke activiteiten. Zo worden programma's en diplomatieke inzet in nauw overleg vormgegeven, op geplande momenten zoals bij jaarplanbesprekingen, beleidsdialogen, of wanneer veranderende situaties daarom vragen.

23

Bent u bereid om een kritischere houding aan te nemen ten opzichte van apps en technologieën die worden beheerd door staatsbedrijven van autoritaire regimes? Zo ja, wat zijn maatregelen of acties die hierbij geïmplementeerd kunnen worden?

Antwoord

Nederland hecht veel waarde aan een vrije en open samenleving en economie. Vrije handel, vrijheid van vereniging en het recht op vrije meningsuiting zijn hiervoor essentiële voorwaarden. Tegelijkertijd heeft het kabinet in de Kamerbrieven over Open Strategische Autonomie laten zien dat het in de huidige geopolitieke en geo-economische context strategischer en kritischer kijkt naar digitale technologie. Een voorbeeld van deze kritische houding is het ontraden van het gebruik van applicaties afkomstig uit landen met een offensief cyberprogramma gericht tegen Nederland op zakelijke apparaten van rijksambtenaren.

24

Hoe zet u zich blijvend in om ervoor te zorgen dat mensenrechtenverdedigers waarvoor het werk in landen zoals Rusland en China onmogelijk wordt gemaakt, te ondersteunen en grove en grootschalige mensenrechtenschendingen te blijven veroordelen?

Antwoord

Het kabinet zet zich onverminderd in voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers en journalisten. Hiertoe zijn er verschillende instrumenten, waaronder het *Safety for Voices* fonds dat fysieke, digitale, psychosociale en juridische bescherming biedt aan mensenrechtenverdedigers wereldwijd, ook in Rusland en China.

25

Op welke wijze wordt de effectiviteit van het Nederlandse mensenrechtenbeleid beoordeeld? Kunt u toelichten in hoeverre effectiviteit een rol speelt bij nieuwe projecten?

Antwoord

Voor alle projecten gefinancierd uit het Mensenrechtenfonds wordt vooraf beoordeeld in hoeverre het project aan de doelstellingen zoals uiteengezet in de MDIR-nota bijdraagt. Het nieuwe resultatenkader biedt daarbij concrete handvatten om resultaten op het gebied van mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde te monitoren. Projecten worden aan de hand van dit kader getoetst op hun bijdrage aan de doelstellingen. Hiernaast wordt de effectiviteit van de Nederlandse mensenrechteninzet onafhankelijk onderzocht door de directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie. Een evaluatie van het mensenrechtenbeleid van de afgelopen jaren wordt in de zomer van 2024 verwacht.

26

Welke prioriteiten worden gesteld in het Nederlandse mensenrechtenbeleid met het oog op effectiviteit?

Antwoord

Zoals in de inleiding bij het resultatenkader vermeld, is er speciale aandacht voor de volgende vijf mensenrechtenprioriteiten: 1) vrijheid van meningsuiting online en offline, 2) vrijheid van religie en levensovertuiging, 3) gelijke rechten voor lhbtqi+ personen, 4) bescherming van mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld, en 5) gelijke rechten voor vrouwen en meisjes. Dit zijn thema's waar Nederland de afgelopen jaren expertise, netwerken en profiel op heeft opgebouwd. Het merendeel van de diplomatieke capaciteit wordt daarom op bovenstaande thema's ingezet om een zo groot

mogelijke impact te hebben en hiermee de effectiviteit van het beleid te vergroten.

27

Op welke wijze wordt er een afweging gemaakt tussen het mensenrechtenbeleid en andere (geopolitieke) belangen in het buitenlandbeleid?

Antwoord

Mensenrechten, democratie en de internationale rechtsorde vormen het fundament voor vreedzame, inclusieve en welvarende samenlevingen. De bescherming en bevordering van de mensenrechten, de democratische rechtsstaat en de internationale rechtsorde maken onderdeel uit van de kern van het buitenlands beleid van Nederland en een welbegrepen eigenbelang. Nederland is gebaat bij een wereld die gebaseerd is op democratische waarden. Landen waar mensenrechten beschermd en nageleefd worden zijn stabiel, veerkrachtiger en welvarender. Landen die deze waarden omarmen zijn immers eerder geneigd de internationale rechtsorde te beschermen en bij te dragen aan een wereld waarin mensenrechten gerespecteerd worden. Met een effectief mensenrechten, democratie en internationale rechtsordebeleid worden overige (geopolitieke) buitenlandse belangen dus ook gediend. Afhankelijk van de situatie wordt continu afgewogen met welke aanpak Nederland deze belangen het effectiefst verdedigt.

28

In hoeverre wordt buitenlandse beïnvloeding van de diaspora in Nederland betrokken in het mensenrechtenbeleid? Is het wenselijk om deze vorm van intimidatie beter te laten aansluiten op de diplomatieke inzet voor het mensenrechtenbeleid?

Antwoord

Zoals ook aangegeven in eerdere antwoorden vindt het kabinet ongewenste buitenlandse inmenging (OBI) volstrekt onwenselijk. Burgers in Nederland moeten in vrijheid kunnen leven en hun eigen keuzes maken, zonder door bemoeienis, intimidatie, dwang of geweld van autoriteiten uit derde landen om hen in die keuzes te beperken.

Als onderdeel van de aanpak Ongewenste Buitenlandse Inmenging treedt het kabinet met landen in dialoog en spreekt hen consequent aan indien daar aanleiding toe is. Mensenrechten zijn altijd onderdeel van de brede bilaterale dialoog tussen Nederland en deze landen en worden in deze gesprekken meegenomen. Zoals uiteengezet in het antwoord op vraag 21, maakt diplomatieke respons onderdeel uit van de escalatieladder.

29

Welke maatregelen zou Nederland extra kunnen nemen om betrokken organisaties verder te ondersteunen ter bescherming van de Jezidigemeenschap in Irak en andere landen?

Antwoord

Het kabinet zet zich in brede zin in voor de bescherming en re-integratie van Jezidi vrouwen die het slachtoffer zijn geworden van ISIS. De Nederlandse inzet richt zich op de stabilisatie van voormalige ISIS-gebieden en daarmee aan het mogelijk maken van de terugkeer van ontheemden, onder wie veel kwetsbare Jezidi's. Hiernaast zet Nederland zich specifiek in voor (economische) re-integratie en psychologische steun aan Jezidi vrouwen

en kinderen die slachtoffer zijn geworden van ISIS, onder andere van seksueel geweld. Nederland steunt ook het proces van waarheidsvinding over de misdaden van ISIS tegen Jezidi's en het identificeren van vermiste personen. Daarnaast blijft Nederland zich inspanssen voor berechting in het kader van de door ISIS gepleegde misdaden. Tot slot benadrukt het kabinet in gesprekken met de Iraakse autoriteiten het belang van de positie van minderheden, zoals Jezidi's, in de Iraakse samenleving.

30

Gegeven dat Nederland in 2023 initiatiefnemer was van twee sanctiepakketten gericht op seksueel geweld, wilt u inzetten op het vormgeven van meer van dit soort sanctiepakketten? Zo ja, worden er al eventuele extra sanctiepakketten overwogen?

Antwoord

Met de twee aangenomen pakketten in 2023, waar Nederland initiatiefnemer van was, geeft de EU een duidelijk signaal af over de noodzaak van het bestrijden van seksueel geweld. Seksueel geweld tegen vrouwen, meisjes, maar ook mannen en lhbtqi+ personen, blijft nog te vaak ongestraft. Met deze twee sanctiepakketten laat Nederland zien dat seksueel geweld gevolgen heeft voor de daders ervan en straffeloosheid geen optie is. Nederland zal zich blijven inzetten voor de bestrijding van seksueel geweld en het tegengaan van straffeloosheid en dat betekent dat Nederland eventuele extra sanctiepakketten zal blijven overwegen met partners.

31

Hoe kijkt u aan tegen kritiek op het mensenrechtenbeleid van de Verenigde Naties (VN) met bijvoorbeeld Iran als voorzitter van verschillende vergaderingen, het rapport over mensenrechtenschendingen ten aanzien van Oeigoeren dat niet plenair in de VN is behandeld, en het niet consequent veroordelen van Rusland? Op welke manier kaart Nederland deze kritiek concreet aan bij de VN?

Antwoord

Hoewel niet volmaakt, blijft het VN-mensenrechten-instrumentarium van groot belang in de bevordering en verdediging van mensenrechten wereldwijd. Zo is de VN-Mensenrechtenraad het belangrijkste multilaterale forum om landen als Iran, China en Rusland aan te spreken op hun mensenrechtensituatie en Nederland doet dat veelvuldig samen met andere partners. Dat zich in de VN een zekere mate van selectiviteit kan voordoen, ligt over het algemeen niet direct aan de VN als organisatie, maar aan de lidstaten die de VN vormen en het beleid bepalen. Zo is het bijvoorbeeld China die discussies over de Oeigoeren tegenhoudt. Dit kwam onder andere naar voren na de publicatie in augustus 2022 van het OHCHR-rapport over Xinjiang, waarbij China andere lidstaten met succes benaderde om tegen de *draft decision* te stemmen die voorstelde om het rapport te bespreken. In dergelijke gevallen waarbij landen grove mensenrechtenschendingen begaan, maar zij of hun partners die pogen te verhullen, spreekt Nederland zich daarover uit, bijvoorbeeld in gesprekken met de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, zijn Bureau (OHCHR) of in de Mensenrechtenraad.

32

Op welke wijze wordt het MATRA-programma ingezet voor mensenrechten, specifiek op het gebied van LHBTI, vrouwenrechten en persvrijheid? Welke resultaten zijn geboekt in 2023?

Antwoord

MATRA-projecten richten zich op de versterking van de rechtsstaat en democratie in de doellanden. Hier kan ook het beschermen van rechten van minderheden, vrouwen en de media vallen. Het primaire doel van deze projecten is dan het versterken van de rechtstaat en/of democratie en het secundaire doel het beschermen van de rechten van minderheden, vrouwen en de media. In het *Rule of Law* trainingsprogramma worden bijvoorbeeld de trainingen «Mensenrechten» en «Het functioneren van democratische instituties» aangeboden aan ambtenaren in de doellanden. Daarnaast is één van de overheid-tot-overheids-samenwerkingsprojecten onder MATRA «*Strengthening Media Freedom in the Western Balkans*». In dit project werken de Nederlandse vereniging voor journalisten en de lokale verenigingen voor journalisten in Bosnië-Herzegovina, Noord-Macedonië en Servië samen, waarbij in 2023 met name is gewerkt aan een verbeterde relatie tussen journalisten en justitie waardoor de media betere toegang krijgen tot rechtszaken. Daarnaast worden er in verschillende MATRA-landen projecten gesteund op het gebied van persvrijheid om desinformatie tegen te gaan of om onderzoeksjournalistiek te versterken. Deze projecten hebben als doel hiermee de democratie te versterken of corruptie tegen te gaan. Tenslotte geeft MATRA invulling aan het feministisch buitenlandbeleid door ervoor te waken dat goedgekeurde projecten de positie van vrouwen niet verslechteren maar juist verbeteren. Ook zijn er een aantal projecten die zich specifiek richten op vrouwenrechten in de democratie en rechtstaat zoals het bevorderen van de deelname van vrouwen in de lokale politiek of voorlichting over de Istanbul Conventie.

33

Welke prioriteiten heeft Nederland de komende jaren in de VN Mensenrechtenraad?

Antwoord

De inzet van het Koninkrijk der Nederlanden tijdens het lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad voor de jaren 2024–2026 staat in detail beschreven in de Kamerbrief van 6 februari 2024 (2024D04153).³ De prioriteiten betreffen het versterken, hervormen en beschermen van de VN-Mensenrechtenraad; de bescherming van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte; gelijke rechten voor LHBTIQ+-personen; gelijke rechten voor vrouwen en meisjes; vrijheid van meningsuiting online en offline; vrijheid van religie en levensovertuiging; en versterking van de internationale rechtsorde en strijd tegen straffeloosheid. Daarnaast zal het Koninkrijk ernstige mensenrechtenschendingen in landen (landensituaties) tijdens de zittingen van de VN-Mensenrechtenraad aankaarten.

34

Welke Europese instrumenten heeft Nederland tot zijn beschikking om tot sancties te komen tegen schendingen van mensenrechten?

Antwoord

³ Mensenrechten in het buitenlands beleid | Tweede Kamer der Staten-Generaal

Nederland beschikt binnen het Europese instrumentarium over het EU-mensenrechtensanctieregime. Dit is mede op initiatief van Nederland tot stand gekomen en richt zich op schendingen van mensenrechten wereldwijd. Het instrument is sinds december 2020 van kracht. Met deze regeling kunnen sancties ingesteld worden tegen personen of entiteiten die verantwoordelijk zijn voor ernstige mensenrechtenschendingen.

35

Waaruit bestaat het nationaal instrumentarium voor sancties tegen internationale mensenrechtenschendingen?

Antwoord

Nederland beschikt niet over een nationaal instrumentarium voor sancties tegen internationale mensenrechtenschendingen. Hiervoor wordt het Europees instrumentarium gebuikt. In het geval van mensenrechtenschendingen zet het kabinet zich in voor sancties onder het EU-mensenrechtensanctieregime. Dit instrument is specifiek ontworpen voor sancties tegen ernstige mensenrechtenschendingen wereldwijd. Inzetten op EU-sancties is een krachtiger signaal dan nationale maatregelen, daarnaast zijn de sancties ook effectiever wanneer deze door de hele EU, met 27 lidstaten, wordt bekrachtigd.

36

Heeft Nederland het beleid ten aanzien van Israël aangepast vanwege de scherpe toename van mensenrechtenschendingen zodat deze effectiever kunnen worden teruggedrongen? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nederland maakt zich terdege zorgen over de mensenrechtensituatie in Israël en de Palestijnse Gebieden. Zowel bilateraal als in EU-verband wordt altijd het belang van internationaal recht benadrukt. Ook wijst Nederland partijen steevast op de verplichtingen die hieruit voortvloeien.

Nederland hecht aan het belang van onafhankelijk onderzoek naar internationale misdrijven en mensenrechtenschendingen. In dat licht heeft Nederland zowel een extra vrijwillige bijdrage van 3 miljoen euro overgemaakt aan het Internationaal Strafhof om de algemene onderzoekscapaciteiten van het Hof te versterken, als een extra vrijwillige bijdrage van 1 miljoen dollar aan het kantoor van de Hoge Commissaris voor Mensenrechten (OHCHR) in de Palestijnse Gebieden voor hun monitoringstaken.

37

Kunt u inzichtelijk maken hoeveel er voor de komende tijd per regio of per conflict is uitgetrokken om mensenrechtenschendingen tegen te gaan?

Antwoord

Toekenning van budgetten voor activiteiten om mensenrechtenschendingen tegen te gaan worden per regio/ambassade toegekend en in beginsel niet per conflict. Uitzonderingen zijn de extra middelen voor accountability in Oekraïne en voor het conflict tussen Israël en Hamas.

Voor het komende jaar is de verdeling van het mensenrechtensfonds per regio (conform de regio indeling in de mensenrechten-rapportage) als volgt:

Grote Meren

8%

Hoorn van Afrika	4%
Midden en Oost-Europa	18%
Midden-Amerika	5%
Noord-Afrika en Midden-Oosten	18%
West-Afrika	4%
Zuid-Amerika	5%
Zuid-Azië	4%
Zuidelijk en Oost Afrika	5%
Zuidoost-Azië en Oceanië	11%
Wereldwijde focus	18%
	100%

Daarnaast is voor komend jaar EUR 12 miljoen uitgetrokken voor accountabilityprojecten in Oekraïne. Voor verdere jaren is de totale inzet, als wel de verdeling van deze inzet, afhankelijk van de te verwachten taakstelling en de keuzes die het nieuwe kabinet zal maken.

38

Kunt u een schets geven van wat er op Europees en internationaal vlak wordt ondernomen om de rechten van de Oeigoeren in China te beschermen? Welke rol speelt Nederland hierin?

Antwoord

Het kabinet blijft China zowel bilateraal als in EU- of VN-verband aanspreken zolang de mensenrechtensituatie, waaronder die van Oeigoeren, daar om vraagt. Nederland steunde in oktober vorig jaar tijdens de AVVN een gemeenschappelijke verklaring over de situatie in Xinjiang.

39

Is het Nederlands beleid tegen mensenrechtenschendingen op de bezette Westelijke Jordaanoever nog effectief gezien de sterke toename van geweldsincidenten en landroof?

Antwoord

Nederland blijft zich met klem uitspreken tegen mensenrechtenschendingen op de Westelijke Jordaanoever. Zo veroordeelt Nederland nadrukkelijk nederzettingen en kolonistengeweld en zijn er sancties ingesteld tegen gewelddadige kolonisten op de Westelijke Jordaanoever. Ook pleit Nederland conform de motie Piri c.s. voor uitbreiding van deze maatregelen. Daarnaast ontmoedigt Nederland al jaren economische relaties met bedrijven in de door Israël bezette gebieden. Tot slot is Nederland lid van het *West Bank Protection Consortium*. Ook in dit verband zet Nederland zich actief in om in breder internationaal verband aandacht te vragen voor geweldsincidenten en de sloop van Palestijnse eigendommen op de Westelijke Jordaanoever.

40

Op welke manier spoort Nederland de internationale strafrechtelijke vervolging van mensenrechtenschenders aan?

Antwoord

Ernstige en grootschalige mensenrechtenschendingen en internationale misdrijven als agressie, oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en genocide mogen niet onbestraft blijven. Nederland zet daarom onder andere in op het vergaren van internationale steun en financiering voor aansprakelijkstelling en vervolging, en het documenteren van bewijs voor

berechting. Als gastland van het Internationaal Strafhof en andere internationaalrechtelijke instanties, is Nederland zich sterk bewust van de fundamentele rol die deze instanties hebben binnen de internationale rechtsorde. Nederland geeft daarom politieke en financiële steun aan internationale hoven en tribunalen om zo hun positie te versterken en waarborgen.

41

Op welke manier spoort Nederland de nationale strafrechtelijke vervolging van mensenrechtenschenders aan?

Antwoord

Nederlands hecht sterk aan nationale opsporing en vervolging van ernstige mensenrechtenschendingen als internationale misdrijven. Om die reden heeft Nederland secundaire universele rechtsmacht over internationale misdrijven en zetten gespecialiseerde teams bij politie en openbaar ministerie zich actief in om straffeloosheid te voorkomen. Naast eigen onderzoeken verleent Nederland steun aan opsporing en vervolging in andere landen, middels justitiële rechtshulp en uitlevering. Jaarlijks wordt de Tweede Kamer via de rapportagebrief internationale misdrijven geïnformeerd over de inspanningen die binnen de keten hierin worden verricht.

Ook was Nederland actief betrokken bij de totstandkoming van het Verdrag van Ljubljana-Den Haag inzake internationale samenwerking bij de opsporing en vervolging van genocide, misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en andere internationale misdrijven. Dit verdrag is een mijlpaal in de strijd tegen straffeloosheid en heeft als doel de nationale opsporing en vervolging van internationale misdrijven te verbeteren door de samenwerking tussen staten te faciliteren. Ook zet Nederland zich in internationaal verband in op het documenteren van bewijs voor berechting, bijvoorbeeld via VN bewijzenbanken. Deze bewijzen kunnen eventueel ook in nationale strafrechtelijke procedures gebruikt worden.

Nederland interveeert niet in de nationale strafrechtelijke vervolging van andere landen. Wel ondersteunt Nederland mensenrechtenverdedigers en mensenrechtenorganisaties die zich inzetten voor nationale strafrechtelijke vervolging van mensenrechtenschenders. Via het mensenrechtenfonds wordt ingezet op juridische ondersteuning van mensenrechtenverdedigers en strategisch procederen op het gebied van mensenrechten.

42

Is er een nationale organisatie die de overheid (on)gevraagd onafhankelijk adviseert over internationale mensenrechtenschendingen? Zo nee, waarom is die er niet?

Antwoord

De Commissie Mensenrechten van het Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) adviseert gevraagd en ongevraagd de regering en het parlement over actuele internationale ontwikkelingen op het terrein van de mensenrechten, het Nederlandse mensenrechtenbeleid en de rol van internationale instellingen, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

43

Constaterende dat in de brief staat: «Dit resultatenkader bevat vier resultaatgebieden om in samenhang resultaten te behalen voor deze

doelstellingen [van de nota]», hoe bent u gekomen tot de resultaatgebieden in het resultatenkader? Kunt u toelichten hoe de resultaatgebieden zich verhouden tot de doelstellingen en prioriteiten van het mensenrechtenbeleid?

Antwoord

Het resultatenkader vertaalt de doelen en aanpak zoals beschreven in de MDIR-nota naar concrete inzet van beleidsinstrumenten. Daarbij is uitgewerkt wat de volgorde is voor het behalen van doelstellingen: de resultaatgebieden zijn noodzakelijke voorwaarden om de drie doelstellingen neergelegd in de nota in samenhang te behalen: 1) het beschermen en bevorderen van de naleving van de mensenrechten, 2) het wereldwijd tegengaan van democratische achteruitgang en het versterken van de democratische rechtsstaat en 3) het bevorderen van de ontwikkeling van de internationale rechtsorde. De resultaatgebieden zijn dus de geïdentificeerde concrete tussenstappen voor het behalen van de doelen uit de nota.

De resultaatgebieden zijn bepaald door na te gaan over welke middelen en capaciteit Nederland beschikking heeft en vast te stellen wat te verwachten resultaten zijn van de inzet van deze middelen. Met de vier resultaatgebieden worden alle te behalen resultaten die worden genoemd in de beleidsnota afgedekt. De thematische prioriteiten van het mensenrechtenbeleid lopen als rode draad door het resultatenkader heen, zoals genoemd in de inleiding van het kader.

44

Welke mogelijkheden tot verdere samenwerking zijn er besproken en welke vervolgspraken zijn gemaakt tijdens het bezoek van de Hoge Commissaris van de Mensenrechten, Volker Türk, aan Nederland?

Antwoord

Nederland staat in goed contact met de Hoge Commissaris voor Mensenrechten, Volker Türk. Tijdens het bezoek van dhr. Türk is de afspraak gemaakt om nauw contact te houden over de wederzijdse inspanningen op de prioritaire dossiers in de Mensenrechtenraad en de samenwerking met de veldkantoren van de OHCHR te intensiveren.

45

Welke mogelijkheden tot verdere samenwerking zijn er besproken tijdens het bezoek van de Hoge Commissaris van de Mensenrechten, Volker Türk, aan Nederland en zijn gesprekken met drie Nederlandse Ministers, in gesprekken over «landen waar de mensenrechtensituatie uiterst zorgelijk is zoals China, Iran en Rusland»? Welke concrete (vervolg)afspraken heeft het kabinet hierover gemaakt?

Antwoord

Zoals hierboven genoemd is de afspraak gemaakt om nauw contact te houden over de wederzijdse inspanning op de prioritaire dossiers in de Mensenrechtenraad, waaronder China, Iran en Rusland. Ten aanzien van deze landen is gesproken over het functioneren van de *Commissions of Inquiry* in Iran en Oekraïne, en de opvolging van het Xinjiang rapport over ernstige mensenrechtenschendingen tegen de Oeigoeren in China.

46

Hoe zet u zich verder in om verzet te tonen tegenover de Russische invloed in internationale organisaties, o.a. geïllustreerd door de 83

stemmen die Rusland ontving voor diens kandidatuur van de VN Mensenrechtenraad? Hoe stelt Nederland zich in internationaal verband op om deze Russische invloed terug te dringen, zijn er concrete maatregelen die hierbij overwogen kunnen worden?

Antwoord

Het kabinet maakt zich ernstige zorgen over de aanhoudende oorlog tegen Oekraïne en over de verslechterde mensenrechtensituatie in Rusland zelf sinds de grootschalige agressie-oorlog tegen Oekraïne. In dit licht kan er geen sprake zijn van «*business as usual*» wat betreft de Russische positie in internationale organisaties. Lidmaatschap van de Mensenrechtenraad brengt voor landen, zowel op nationaal als internationaal vlak, verantwoordelijkheden met zich mee. Nederland was dan ook voorstander van de schorsing van Rusland uit de Mensenrechtenraad op 7 april 2022 (voor de termijn 2021 – 2023) en vindt dat er ook op dit moment geen plek voor Rusland is in de Mensenrechtenraad. Het is zorgelijk dat er 83 landen zijn die de Russische kandidatuur voor de periode 2024 – 2026 wel hebben gesteund. Met gelijkgezinde partners worden achter de schermen actie ondernomen om de Russische invloed in internationale organisaties te beperken. Vanwege de vertrouwelijkheid van deze maatregelen, kan hierover niet publiekelijk worden gecommuniceerd. Daarnaast stemt Nederland niet op Russische kandidaturen voor belangrijke posities en zetels zoals voor de Mensenrechtenraad.

47

Welke landen waar Nederland een ontwikkelingsrelatie mee heeft, hebben voor Rusland gestemd in de verkiezing voor de VN Mensenrechtenraad?

Antwoord

De stemming voor het vervullen van de Mensenrechtenraadzetels is geheim, derhalve is niet bekend welke 83 landen voor een Russische zetel hebben gestemd.

48

Kunt u een stand van zaken geven van het overeengekomen schaderegister voor Oekraïne? Wat kan hiervan verwacht worden en op welke termijn gaat dit geïmplementeerd worden?

Antwoord

Het Schaderegister Oekraïne is tijdens de ministeriële conferentie *Restoring Justice for Ukraine* (Den Haag, 2 april 2024) opengesteld voor de indiening van schadeclaims. In eerste instantie betreft het claims van schade aan woonhuizen. In de eerste maand na openstelling zijn ruim tweeduizend claims ontvangen. In de komende maanden zal het Schaderegister gaandeweg worden opengesteld voor alle andere categorieën van schade, immateriële schade inbegrepen. Claims kunnen worden ingediend door burgers, bedrijven en Oekraïense overheden die in Oekraïne schade hebben ondervonden als gevolg van de Russische agressie. Naar verwachting zal het aantal claims in de miljoenen lopen. De functie van het Schaderegister is, zoals de naam aangeeft, beperkt tot het registreren van schadeclaims. Vervolgstappen naar een volledig compensatiemechanisme moeten nog worden uitgewerkt. Het gaat dan in de eerste plaats om een claimscommissie, waaraan op korte termijn gewerkt zal worden. In laatste instantie zal een compensatiefonds moeten worden

opgericht. Het is echter te vroeg om te kunnen aangeven hoeveel tijd daarmee zal zijn gemoeid.

49

Welke conclusies heeft het kabinet getrokken na het gesprek tussen de nieuwe Mensenrechtenambassadeur (MRA) Wim Geerts en de «delegatie van de International Campaign for Tibet»?

Antwoord

De conclusie van het gesprek tussen MRA en de «delegatie van de International Campaign for Tibet» is dat de mensenrechtensituatie in Tibet een punt van zorg blijft, bijvoorbeeld op het gebied van persvrijheid en culturele en religieuze vrijheden. Om daar aandacht aan te geven heeft premier Rutte zorgen overgebracht tijdens zijn bezoek aan China in maart dit jaar. Tevens heeft de Nederlandse speciaal gezant voor religie en levensovertuiging gesproken op een side-event over Tibet tijdens de conferentie van de *International Religious Freedom or Belief Alliance* in december 2023.

50

Wat zijn de concrete uitkomsten van de bilaterale mensenrechtendialoog met Saoedi-Arabië? Welke benchmarks zijn er afgesproken in de dialoog en hoe worden deze gemonitord?

Antwoord

De bilaterale mensenrechtendialoog die Nederland onderhoudt met Saoedi-Arabië biedt de gelegenheid om in gesprek te gaan over een breed scala aan onderwerpen die raken aan de mensenrechtensituatie in Saoedi-Arabië, zoals de zorgelijke ontwikkelingen op het gebied van veroordelingen van veelal vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en critici en de beperkingen ten aanzien van de vrijheid van meningsuiting en gelijke rechten. Ook de significante sociale hervormingen die Saoedi-Arabië heeft doorgevoerd, onder andere op het gebied van vrouwenrechten, vormen onderwerp van de structurele dialoog. Daarnaast vraagt Nederland binnen deze dialoog aandacht voor de situatie van arbeidsmigranten. In dat kader moedigt Nederland samenwerking met de *International Labour Organization (ILO)* en andere VN organisaties aan. De dialoog bood in 2023 de mogelijkheid tot een ontmoeting in Nederland, in besloten kring, tussen het Nederlandse maatschappelijk middenveld en de President van de Saudische Mensenrechten Commissie. Sinds 2023 is de ambassade in gesprek met relevante partners om samenwerking op het gebied van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen concreet vorm te geven.

51

Hoe vaak is onder de beleidsprioriteit «vrijheid van meningsuiting» aandacht besteed aan de inperkingen van die vrijheid voor mensenrechtenverdedigers en onafhankelijke maatschappelijke organisaties?

Antwoord

Zowel het beschermen van de vrijheid van meningsuiting als de bescherming van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte zijn prioriteiten binnen het mensenrechtenbeleid. Het kabinet agendeert bilateraal, multilateraal en programmatisch regelmatig inperkingen van de vrijheid van meningsuiting voor mensenrechtenverdedigers en onafhankelijke maatschappelijke organisaties. Zo spreekt Nederland zich samen met België en

Luxemburg in multilateraal verband structureel uit over represailles tegen mensenrechtenverdedigers. In bilaterale gesprekken wordt er regelmatig aandacht gevraagd voor individuele zaken en restrictieve maatregelen jegens mensenrechtenverdedigers en onafhankelijke maatschappelijke organisaties. Daarnaast richt een deel van de programma's uit het mensenrechtenfonds en het subsidiekader Versterking Maatschappelijk Middenveld zich op het ondersteunen van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties en het tegengaan van inperkingen van hun vrijheid.

52

Kunt u reflecteren op de effectiviteit en het bereikte resultaat van het statement van de Media Freedom Coalition over de veiligheid van journalisten en toegang tot informatie in conflictsituaties, als reactie op het ongekend hoge aantal gedode journalisten in Gaza?

Antwoord

Publieke verklaringen zijn één van de manieren waarop de lidstaten van de *Media Freedom Coalition* zich kunnen uitspreken wanneer zorgelijke ontwikkelingen op het gebied van media-vrijheid zich voordoen. Dat was met het genoemde statement het geval. Er is vooralsnog geen direct aantoonbaar effect geweest van dit statement waar het veiligheid of betere toegang voor journalisten in Gaza betreft. Wel stelt of bevestigt een dergelijk statement een bepaalde norm, en laat het zien dat de internationale gemeenschap hiervoor aandacht heeft. De *Media Freedom Coalition* laat momenteel onderzoeken wat de effecten zijn van de verklaringen die de afgelopen jaren zijn gepubliceerd.

53

Op welke wijze wilt u samenwerking met andere Europese Unie (EU)-landen (en de ambassades ervan in landen met slechte trackrecords op het gebied van mensenrechten) intensiveren om gezamenlijk op te treden en steun te bieden aan bedreigde journalisten, mensenrechtenverdedigers en activisten?

Antwoord

Het EU Actieplan Mensenrechten en Democratie⁴ biedt een behulpzaam kader om samen met EU-instellingen en EU-lidstaten steun te bieden aan bedreigde journalisten, mensenrechtenverdedigers en activisten en ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Nederland spreekt zich samen met België en Luxemburg in multilateraal verband structureel uit over represailles tegen mensenrechtenverdedigers. Op landenniveau werken Nederlandse ambassades nauw samen met EU-delegaties om gezamenlijk op te treden en steun te bieden aan bedreigde journalisten, mensenrechtenverdedigers en activisten, onder andere via *Protect Defenders* – het beschermingsmechanisme van de Europese Unie voor mensenrechtenverdedigers.

54

Welke NAVO- en EU-bondgenoten laten een trend naar beneden zien in indexen op het gebied van persvrijheid?

Antwoord

Reporters Without Borders (RSF) brengt ieder jaar op de Wereld Persvrijheid Dag (3 mei) de persvrijheidsindex uit. Deze index

⁴ EU Action Plan on Human Rights and Democracy | EEAS (europa.eu)

beoordeelt het klimaat voor persvrijheid in alle landen op politieke, sociale, economische, juridische en veiligheidsaspecten. De index van 2024 laat zien dat er wereldwijd een neerwaartse trend is. De grootste daling zit in het politieke aspect; RSF constateert dat politieke steun voor onafhankelijke media daalt en dat de druk vanuit statelijke en andere politieke actoren stijgt. Dit geldt ook voor verschillende NAVO- en EU-lidstaten. Voor informatie over specifieke landen kunt u de index raadplegen.⁵

55

Welke positieve stappen heeft Armenië gezet op het gebied van mensenrechten, specifiek op het gebied van LHBTI, vrouwenrechten en persvrijheid?

Antwoord

Naast de stappen op veiligheid, economische weerbaarheid en integratie van vluchtelingen blijft Armenië zich ook inzetten voor mensenrechten en democratische hervormingen. Er is waardering voor de wijze waarop Armenië de pogingen tot desinformatie en beïnvloeding van buitenaf op democratische wijze weet af te slaan met respect voor pers- en mediavrijheid. Daarnaast is er enige voortgang in de aanpak van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen volgens *Human Rights Watch*, namelijk in de toename van onderzoekscapaciteit.⁶ Ten aanzien van lhbtqi+-rechten is de voortgang beperkt. De belangrijkste recente stap is de wijziging van beleid t.a.v. bloeddonatie.⁷ Voorts is het bemoedigend dat de regering voornemens is het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld opnieuw voor ratificatie in stemming te brengen in het parlement, nadat in 2019 een vorige poging sneuvelde. Ondanks bovengenoemde stappen is het van belang over mensenrechten in gesprek te blijven met Armenië, onder meer tijdens de EU – Armenië Mensenrechtendialoog.

56

Hoe komt Nederland in landen als Ghana en Oeganda op voor LHBTI-rechten?

Antwoord

De mensenrechtensituatie, waaronder de rechten van lhbtqi+-personen, is regelmatig onderwerp van bilaterale gesprekken met Ghana en Oeganda. De Minister van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse ambassade in Accra hebben bij vertegenwoordigers van de Ghanese overheid tijdens eerdere ontmoetingen de zorgen van het kabinet uitgesproken over de bescherming van minderheden in Ghana. Daarnaast staat Nederland in contact met de lhbtqi+-gemeenschap en de relevante ngo's in deze landen die zich inzetten voor de bescherming van mensenrechten. Samen met gelijkgestemde landen en in overleg met maatschappelijke actoren inventariseert Nederland continu wat er nodig is om lhbtqi+-organisaties het beste te ondersteunen. Nederland heeft strategische partnerschappen en een *Safety of Voices* programma waarmee het zich inzet voor lhbtqi+- mensenrechtenverdedigers, waaronder in deze landen. Vanuit het Mensenrechtenfonds werken de Nederlandse ambassades in deze landen nauw samen

⁵ <https://rsf.org/en/index>

⁶ World Report 2024: Armenia | Human Rights Watch (hrw.org)

⁷ World Report 2024: Armenia | Human Rights Watch (hrw.org)

met mensenrechtenorganisaties die zich inzetten voor het beschermen van mensenrechtenverdedigers, door o.a. financiële, juridische en logistieke steun te verlenen aan deze mensenrechtenverdedigers die in direct gevaar verkeren. Zie ook de beantwoording van Kamervragen hierover.⁸

57

Constateernde dat uitvoering gegeven is aan de motie-Boswijk (Kamerstuk 32 735, nr. 371) over interdepartementale overleggen over mensenrechten, kunt u meer toelichten over de uitkomsten van de interdepartementale overleggen?

Antwoord

In Interdepartementale Overleggen Mensenrechten wordt onder co-voorzitterschap van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Binnenlandse Zaken aandacht besteed aan aspecten van het Nederlandse externe en interne mensenrechtenbeleid. Departementen wisselen kennis en ervaring over mensenrechten uit, brengen elkaar op de hoogte van actuele of toekomstige mensenrechtenontwikkelingen in buiten- en binnenland en maken waar nodig nadere afspraken over coördinatie van en samenwerking bij dossiers waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Zo wordt in de overleggen samengewerkt ter voorbereiding van missies van VN Speciaal Rapporteurs naar Nederland (bijvoorbeeld de VN Speciaal Rapporteur Huisvesting die Nederland december jl. bezocht) en ter voorbereiding op de Nederlandse inbreng in VN-verdragsrapportages, en worden de vorderingen tijdens het Nederlandse lidmaatschap van de Mensenrechtenraad besproken.

58

Heeft u met gelijkgezinde landen geprotesteerd bij de Chinese autoriteiten tegen het feit dat het Nederlandse diplomaten in China werd verboden om de processen bij te wonen tegen vier mensenrechtenverdedigers in China?

Antwoord

Nederlandse diplomaten proberen regelmatig met vertegenwoordigers van gelijkgezinde landen om in China rechtszaken van mensenrechtenverdedigers bij te wonen. Nederland en andere landen spreken hun zorgen uit over het gebrek aan transparantie en toegang bij dergelijke zaken.

59

Gegeven dat onder voorwaarde is aangekondigd dat Nederland bereid is gastland te zijn voor een toekomstig compensatiemechanisme voor oorlogsschade in Den Haag, kunt u een stand van zaken geven van deze gesprekken en toelichten op welke termijn dit mogelijk zou zijn?

Antwoord

Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 48. Een compensatiemechanisme voor Oekraïne komt in stappen tot stand. De eerste stap is het reeds in Den Haag gevestigde Schaderegister Oekraïne, dat tot taak heeft schadeclaims te registreren. De volgende stap is een claimscommissie die de geregistreerde

⁸ Antwoorden op Kamervragen over goedkeuring anti-lhbtwetgeving Ghana | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl (Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 1467) en Antwoord op vragen van de leden Kamminga en Becker over het bericht «Oeganda handhaaft een van de strengste antihomowetten ter wereld | Tweede Kamer der Staten-Generaal (Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 1753)

schadeclaims kan beoordelen. De laatste stap zal een compensatiefonds zijn, dat valide claims daadwerkelijk kan honoreren. De bedoeling is de drie onderdelen te integreren tot één organisatie, gevestigd in Den Haag. Het is thans niet goed aan te geven wanneer het volledige compensatiemechanisme, met name het compensatiefonds, gereed zal zijn. Wel geeft het kabinet hieraan prioriteit, passend in de rol van Nederland als trekker van punt 7 van het vredesplan van president Zelensky, *restoring justice*.

60

Helpt Nederland via het Mensenrechtenfonds ook maatschappelijke organisaties, vrouwenrechtenorganisaties of mensenrechtenverdedigers in Tibet?

Antwoord

Op dit moment worden er vanuit het gedelegeerde mensenrechtenfonds voor China geen projecten in Tibet zelf gefinancierd. Dat is in het verleden wel het geval geweest. Het is de afgelopen jaren echter steeds lastiger gebleken voor projectpartners om activiteiten in Tibetaanse gebieden uit te voeren, zeker wanneer zij daarvoor buitenlandse financiering ontvangen. Om de veiligheid van projectpartners te waarborgen kan hier niet verder ingegaan op de details van de projecten.

61

Kunt u uitleggen waarom een relatief klein aandeel financiering van het mensenrechtenfonds gaat naar de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven in verhouding tot de financiering hiervoor uit de overige fondsen?

Antwoord

Het Mensenrechtenfonds kan worden ingezet wereldwijd voor de volgende vijf prioriteiten 1) vrijheid van meningsuiting online en offline, 2) vrijheid van religie en levensovertuiging, 3) gelijke rechten voor lhbtqi+ personen, 4) bescherming van mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld, en 5) gelijke rechten voor vrouwen en meisjes. Daarnaast is er ook aandacht voor het bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid voor de meest ernstige misdrijven. Gebleken is dat voor deze laatste inzet lastig lokale projecten via de posten te identificeren zijn en daarom wordt er meer ingezet op bijvoorbeeld aanvullende vrijwillige bijdragen voor de veldkantoren van het kantoor van de Hoge Commissaris voor Mensenrechten (OHCHR), zoals de veldkantoren in Oekraïne en de Palestijnse Gebieden en de versterking van de algemene onderzoekscapaciteiten van het Internationaal Strafhof.

62

Gegeven dat financiering voor het bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven voornamelijk wordt besteed in Midden- en Oost-Europa, Noord-Afrika, het Midden-Oosten en de Grote Meren, zet u zich ervoor in om nog meer projecten voor de internationale rechtsorde en tegen straffeloosheid op te zetten in regio's die sterk getroffen worden door deze problematiek?

Antwoord

Toekenning van budgetten voor activiteiten ter bevordering van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid

van de meest ernstige misdrijven worden in beginsel per regio/ ambassade toegekend en op basis van de jaarplannen van de posten. In deze jaarplannen wordt een beoordeling gedaan of extra inzet op accountability wenselijk of nodig is. Zoals ook bij het antwoord op vraag 37 aangegeven, zijn de totale financiële middelen als wel de verdeling van deze middelen voor de komende jaren afhankelijk van de te verwachten taakstelling en de politieke keuzes die het nieuwe kabinet zal maken. Daarnaast zal, afhankelijk van de ontwikkelingen en beschikbaarheid van middelen, incidenteel kunnen worden besloten tot extra inzet.